

ХҒТАР 19.41.07

Ғылыми мақала

<https://doi.org/10.32523/2616-7174-2026-155-2-64-78>

Халықаралық білім беру бағдарламаларының масс-медиадағы имиджі: «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» мақалаларына контент-анализ

Г.Ж. Болатова ^{*1} , Н.Т. Мулькаман ²

^{1,2} Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

(E-mail: ^{*1}gulzhauhar.bolatova@yandex.ru, ²queentin_02@mail.ru)

Аңдатпа. Бұл мақала «Forbes Kazakhstan» журналы және «The Japan Times» газетінің контентін салыстыра отырып, Қазақстанның және Жапонияның медиа алаңындағы халықаралық білім беру бағдарламаларының көрінісін талдауға бағытталған. Бүгінгі күні бұл бағдарламалар тек білім беру саласында ғана емес, сонымен қатар елдердің инновациялық дамуы мен адами капиталын арттыруда, жаһандық еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Осы тұрғыда бұқаралық ақпарат құралдары білім беру саясатының дамуына айтарлықтай әсер етеді. Зерттеу барысында контент-анализ әдісі қолданылып, халықаралық білім беру бағдарламаларының «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарында оқырмандарға ұсынылу ерекшеліктері, мақалалардың тақырыптық бағыттары, мазмұнының оң немесе теріс сипаты және қоғамға ықпалы зерттелді. Зерттеу жұмысы білім беру мүмкіндіктері, шет тілі, халықаралық ынтымақтастық және шетелде оқыту бағдарламалары тақырыптарын қарастыратын 2024 жылғы жарияланымдарды қамтиды. Зерттеу нәтижелері халықаралық білім беру бағдарламаларының «Forbes Kazakhstan» журналы арқылы қоғам алдында қалыптасатын бейнесін айқындап, «The Japan Times» мақалаларымен салыстыру негізінде Қазақстанның білім беру саясатын жетілдіру және бағдарламалардың беделін арттыру бойынша ұсыныстар жасауға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: «Forbes Kazakhstan», «The Japan Times», масс-медиа, халықаралық білім беру бағдарламалары, контент-анализ, имидж, қоғамдық пікір.

Түсті: 26.09.2025; Мақұлданды: 11.03.2026; Онлайн қолжетімді: 30. 06. 2026

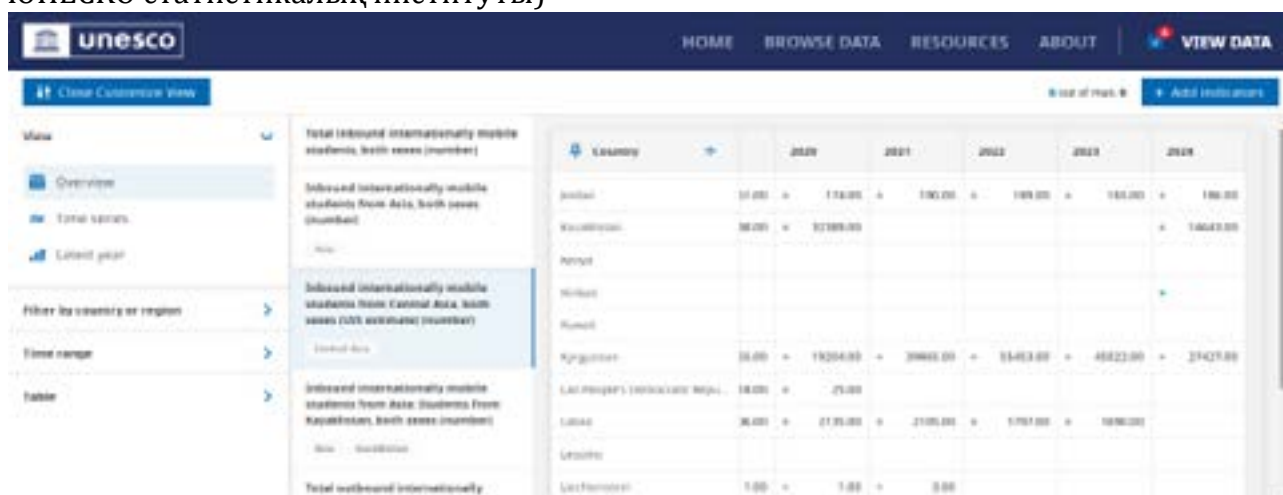
Кіріспе

Зерттеудің өзектілігі: Бүгінгі күні халықаралық білім беру бағдарламалары халықаралық байланыстарды нығайтуға, түлектердің кәсіби дағдыларын дамытуға және жаһандық деңгейде бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал ете отырып, Қазақстанның білім беру жүйесінің маңызды бағыттарының біріне айналууда.

ЮНЕСКО статистикалық институтының мәліметтеріне сүйенсек, 2024 жылы Қазақстаннан шетелде білім алу мақсатында 14 643 білім алушы кеткен, ал Қазақстанның жоғары оқу орындарына 30 259 шетелдік азамат келген (1, 2 -сурет). Бұл көрсеткіштер Қазақстанның халықаралық білім беру бағдарламалары саласында екіжақты саясатты жүзеге асырып отырғанын, яғни бір жағынан шетелдік студенттерді тартуға, екінші жағынан қазақстандық жастардың шетелде білім алуына қолдау көрсетуге бағытталғанын аңғартады. Статистикалық деректер мемлекет тарапынан халықаралық академиялық ұтқырлықты дамытуға жүйелі түрде көңіл бөлініп отырғанын растайды.

1-сурет.

2024 жылы Қазақстаннан шетелге оқуға кеткен білім алушылар саны (Дереккөз: ЮНЕСКО статистикалық институты)

2-сурет.

2024 жылы Қазақстанға білім алу мақсатында келген шетелдік азаматтар саны (Дереккөз: ЮНЕСКО статистикалық институты)

Сыртқа бағытталған академиялық ұтқырлықтың салыстырмалы түрде төмен көрсеткіштері сәйкесінше қазақстандық жастардың қызығушылығын арттыру қажет екенін айқындайды. Бұл ретте бұқаралық ақпарат құралдары шешуші рөл атқарады. Медиа білім беру саласындағы ресейлік танымал маман А. В. Федоров бұқаралық ақпарат құралын автор мен аудитория арасындағы ақпаратты құру, жазу, көбейту, сақтау, тарату және алмасу мүмкіндігін қамтамасыз ететін әмбебап коммуникациялық құрал ретінде қарастырады (Салапаева, 2021). А. В. Федоровтың ұсынған бұл тұжырымдамасы кейінгі зерттеулерде кеңінен қолдау тауып, бірқатар отандық ғалымдардың еңбектерінде теориялық негіз ретінде қарастырылған (Timonen, 2020). Медианың аудиторияның сенімі мен қызығушылығын арттырудағы маңызы — шетелде оқудың қолжетімділігі, артықшылықтары және ықтимал қауіптері туралы түсінік қалыптастыратын негізгі ақпарат көзі болуымен байланысты. Сол себепті халықаралық білім беру бағдарламаларының масс-медиада ұсынылу ерекшеліктерін талдау - өзекті мәселе.

Қазақстанда халықаралық білім беру бағдарламалары туралы қоғамдық пікірді қалыптастыруда масс-медиа арналарының, әсіресе «Forbes Kazakhstan» сияқты басылымдардың маңызы зор.

«Forbes» — 1917 жылы алғаш жарық көрген халықаралық америкалық іскерлік журнал. Журнал негізін алғаш Берти Чарльз Форбс қалаған және бүгінгі күні «Forbes» журналы әлемдегі ең ықпалды басылымдардың бірі болып саналады. Журнал бизнес, қаржы, экономика, білім, ғылым, технология, инвестиция тақырыбындағы материалдарды және әлемдегі ең бай адамдардың жыл сайынғы рейтингтерін жариялауымен танымал. «Forbes»-тың 40-тан астам өңірлік нұсқасы бар (Булатбаева, 2023). Соның ішінде, қазақстандық «Forbes» журналының алғашқы саны 2011 жылдың қыркүйегінде жарық көрді (Джонбекова және т.б., 2022).

Зерттеуде «Forbes Kazakhstan» басылымымен қатар алғаш 1897 жылы жарық көрген Жапониядағы ең көне ағылшын тіліндегі «The Japan Times» газеті де қарастырылды, себебі бұл халықаралық білім беру бағдарламаларының қазақстандық және жапондық медиадағы бейнесін салыстырмалы түрде талдауға мүмкіндік береді (Pokrovskaya & Raitina, 2022). «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарының халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысты жарияланымдары өздерінің мазмұндық тереңдігі мен тақырыптық кеңдігімен ерекшеленеді.

Зерттеудің мақсаты: «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарындағы халықаралық білім беру бағдарламаларының медиа имиджін контент талдау әдісі арқылы салыстырып, жарияланымдардың қоғамдық пікірге ықпалын анықтау.

Зерттеудің міндеттері:

1) «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарында 2024 жылы жарияланған мақалалардың ішінен халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысты материалдарды іріктеу.

2) Контент талдау әдісі арқылы іріктелген мақалалардың негізгі тақырыптарын, оң немесе теріс мазмұндық сипатын, сондай-ақ ең жиі аталатын елдер мен халықаралық білім беру бағдарламаларын анықтау.

3) «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарында халықаралық білім беру бағдарламаларының ұсынылу ерекшеліктерін салыстыра отырып, аталмыш ақпарат құралдарының қоғамдық пікірді қалыптастырудағы рөлін бағалау.

Зерттеудің негізгі болжамы: Халықаралық білім беру бағдарламаларының «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарындағы медиалық бейнесі негізгі

тақырыптар, контентті ұсыну стилі және ақпарат көздерін пайдалану ерекшеліктері бойынша айырмашылықтарға ие.

Қосалқы болжамдар:

1) 2024 жылы «The Japan Times» газетінде білім беру саласы бойынша жарияланған мақалалар саны «Forbes Kazakhstan» журналының мақалалар санынан асады.

2) «Forbes Kazakhstan» мақалаларында халықаралық білім беру бағдарламаларының артықшылықтары мен жетістіктері басым көрініс тапса, «The Japan Times» бұл бағдарламаларды оқырмандарға объективті түрде сыни талдау арқылы ұсынады.

Зерттеу әдісі: Халықаралық білім беру бағдарламаларының медиа кеңістіктегі имиджін зерттеу мақсатында 2024 жылы жарияланған мақалаларға контент-анализ жүргізіліп, салыстырмалы және аналитикалық талдау әдістері қолданылды. Бұл зерттеу әдістері «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарындағы халықаралық білім беру бағдарламаларының бейнесін объективті түрде бағалап, зерттеу жұмысының мақсатын жүзеге асыруға мүмкіндік берді.

Талқылау және нәтижелері

Халықаралық деңгейде жүргізілетін ғылыми зерттеулерде ақпаратқа қол жеткізудің көптеген әдістері қолданылады. Олардың ішінде ең жиі қолданылатындары:

- Сұхбат;
- Сауалнама;
- Эксперименттік тестілердің нәтижесі;
- Зерттеуші күнделігі/блогы;
- Бақылау;
- Фотосуреттер;
- Видеожазбалар;
- Респонденттердің күнделігі;
- Жеке автобиография;
- Контенттік талдау;
- Құжаттар;
- Ресми жазбалар мен статистика және т.б.

Білім беру саласын зерттеуде де осы ғылыми әдістер кеңінен қолданылады. Халықаралық білім беру бағдарламалары мен жалпы білім беру тақырыбы әлемдік деңгейде өзекті мәселелердің бірі ретінде зерттеушілердің назарында тұр, себебі бұл тақырып әр елдің білім беру саясатын қалыптастырудан бастап, халықаралық білімнің маңыздылығына дейінгі түрлі аспектілерді қамтиды. Мысалы, «ҚазҰУ Хабаршысында» жарияланған зерттеу жұмысында білім беру саясатын қамтитын қазақстандық интернет-сайттарға контент-анализ жүргізілді. Авторлар әртүрлі веб-ресурстардың мазмұнын зерттеп, Қазақстанның білім беру саясаты саласындағы негізгі тақырыптарды анықтады. Зерттеушілер онлайн платформалардың қоғамдық пікірді қалыптастырудағы және білім беру реформалары мен бастамалары туралы ақпарат таратудағы маңыздылығын ерекше атап өтті.

Ал Д. Джонбекова және оның әріптестері жүргізген зерттеуде Қазақстанның мемлекеттік стипендиялық бағдарламалары түлектерінің елдің дамуына қосқан үлесі талданды. Зерттеу әдістемесі STEM бағыты бойынша магистратура тәмамдаған 45

түлекпен жүргізілген сұхбаттарды, деректерге контент талдау жасауды және оларды NVivo бағдарламасы арқылы кодтауды қамтыды (Neuman, 2013).

Е.М. Покровская мен М.Ю. Райтинаның зерттеуінде академиялық ұтқырлық мәдениетаралық өзара әрекеттесудің механизмі ретінде қарастырылды. Авторлар 298 студенттің қатысуымен интернет-сауалнама өткізіп, зерттеуін әдебиеттердің теориялық талдауы және деректердің сандық талдауымен толықтырды. Зерттеу нәтижелері студенттердің халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысуға деген жоғары мотивациясын, сондай-ақ негізгі кедергілерді, соның ішінде қаржылық шектеулер мен қолжетімді мүмкіндіктер туралы ақпараттың жеткіліксіз екенін айғақтады (Киреева, 2014).

Осылайша, жалпы білім беру мен халықаралық білім беру бағдарламалары әртүрлі аспектілерде қарастырылып, зерттеулерде әртүрлі әдістер қолданылғанын байқаймыз. Алайда, дәл халықаралық білім беру бағдарламаларының имиджіне қатысты зерттеу жұмыстары салыстырмалы түрде аз. Осыған орай, бұл тақырыпты тереңірек талдау мақсатында имидж қалыптастырушы масс-медиа арналарына зерттеу жүргізілді.

Халықаралық білім беру бағдарламаларының имиджі оң және теріс аспектілерді қамтиды, сондықтан олар қоғамның түрлі топтары тарапынан әртүрлі қабылданады. Кейбір студенттер мен олардың ата-аналары үшін бұл бағдарламалар шетелде сапалы білім алу, жаңа кәсіби дағдыларды меңгеру және мансаптық өсуге ықпал ететін мүмкіндік ретінде қарастырылады. Ал басқа адамдар үшін бұл өз туған мәдениетінен, жақындарынан алшақтау және қаржылық мәселелермен байланысты болуы ықтимал. Ел азаматтары бұл бағдарламаларды қолдауы да, сынауы да мүмкін. Осы орайда, бұқаралық ақпарат құралдарындағы халықаралық білім беру бағдарламаларының бейнесі қоғамның пікіріне айтарлықтай әсер етеді. Масс-медиа арналары мақалалар, сарапшылармен сұхбаттар, студенттердің жетістіктері мен сәтсіздіктері туралы әңгімелері, сондай-ақ шетелде оқудың артықшылықтары мен кемшіліктері туралы хабарлар жариялау арқылы осы бағдарламаларға деген көзқарасты қалыптастырады.

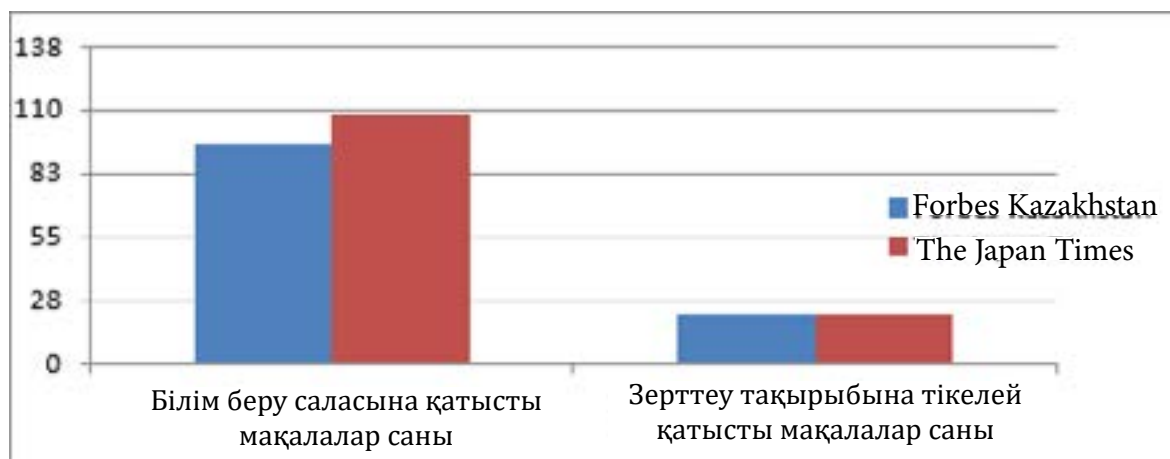
Зерттеу іскерлік және білім саласындағы көшбасшы саналатын «Forbes Kazakhstan» (Панченко, 2024) басылымы мен жапондық «The Japan Times» мақалаларына салыстырмалы контент-анализ жүргізу арқылы жүзеге асты. Контент-анализ дегеніміз - контентті жүйелі түрде зерттеуге, қайталанатын тақырыптарды, кілт сөздер мен трендтерді анықтауға мүмкіндік беретін мәтіндік және медиа деректерді зерттеу құралы (Akimoto, 2024). Контент талдау алғаш рет XVIII ғасырда пайда болғанымен, толыққанды әдіс ретінде АҚШ-та XX ғасырдың 30-жылдарынан бастап қана қолданыла бастады. «Content-analysis» терминін алғаш рет XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басында американдық журналистер Б. Мэттью, А. Тенни, Д. Спидд, Д. Уипкинс қолдана бастады. Контент талдау әдіснамасының қалыптасуының бастауында француз журналисті Ж. Кайзер де болды.

Контент-анализдің негізгі тәсілдерін американдық әлеуметтанушылар Г. Лассуэлл және Б. Берелсон әзірледі. Г. Лассуэлл оны 1930 жылдардың аяғында саясат пен насихат саласындағы зерттеулер үшін қолданды. Жүйелі контент талдау әдісі XX ғасырдың басында бұқаралық ақпарат құралдарының мәтіндерін зерттеудің маңыздылығы түсінілген кезде қалыптасты. Бұл әдіс БАҚ-ның қоғамға ықпалын анықтап, қажетті нәтижеге қол жеткізу үшін тиімді мәтіндер құруға мүмкіндік берді. Бұқаралық коммуникация құралдарының дамуы бұл салада контент талдау әдісі негізге алынған

зерттеулердің көбеюіне алып келді. Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде контент талдау АҚШ пен Англияның кейбір мемлекеттік мекемелері тарапынан әртүрлі елдердегі үгіт-насихаттың тиімділігін зерттеу мақсатында қолданылды. Жинақталған контент талдау тәжірибесі 1950 жылдардың басында Б. Берелсонның «Коммуникация зерттеулеріндегі контент талдау» атты кітабында қорытындыланды. Бұл еңбекте автор контент талдау әдісіне анықтама беріп, оның түрлері мен сандық зерттеу бірліктерін сипаттады (forbes.kz, 2025).

Осылайша, контент талдау әдісі өз даму жолында үлкен өзгерістерден өтіп, коммуникация мен медиа саласындағы ғылыми зерттеулерде маңызды құралға айналды. Бұл зерттеуде де контент талдау халықаралық білім беру бағдарламаларының масс-медидағы имиджін айқындау үшін басты әдіс ретінде қолданылды.

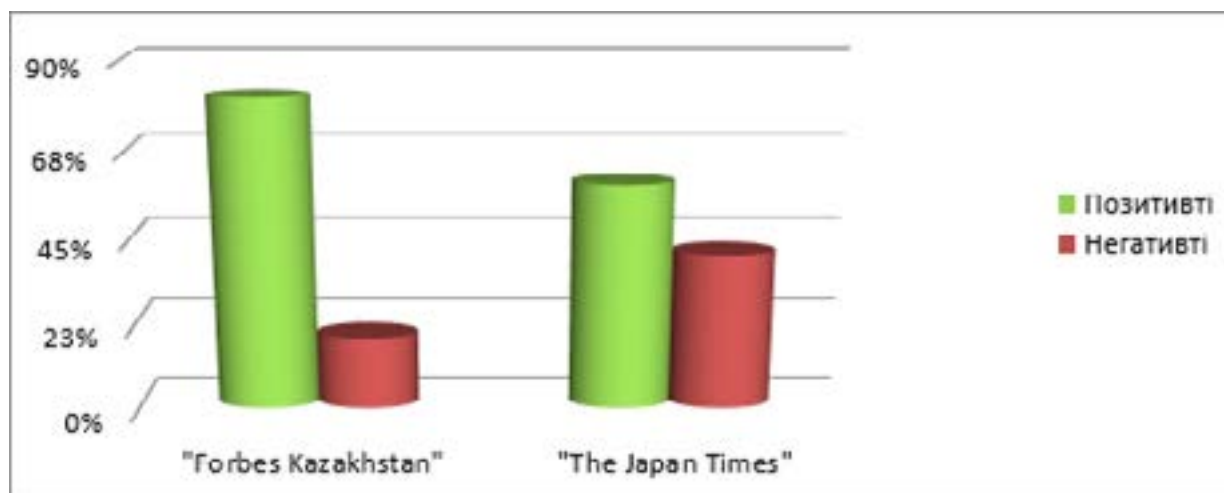
Контент талдау «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарында 2024 жылы жарияланған мақалаларды қамтыды. 2024 жылы, яғни бір жыл ішінде, білім беру тақырыбы бойынша «Forbes Kazakhstan» журналында 95 мақала, ал «The Japan Times» басылымында 108 мақала жарияланған. Олардың ішінде тікелей зерттеу тақырыбына қатысты, сәйкесінше 21 және 22 мақала жарияланған және олар халықаралық білім беру бағдарламалары, шетелде оқу мүмкіндіктері мен қиындықтары, шетелдік студенттерді қабылдау, ағылшын тілін меңгеру және басқа да тақырыптарды қамтиды. Сонымен қатар, басылымдарда елдердің ішкі білім беру жүйесі, білім беру технологиялары, ғылыми жетістіктер, педагогикадағы үрдістер, студенттердің әртүрлі салалардағы еңбек нарығындағы мүмкіндіктері туралы ақпарат жарияланған. Мақалаларды іріктеу және талдау нәтижелері «The Japan Times» газетінде білім беру тақырыбы кеңірек қамтылғанын, бірақ зерттеу тақырыбына тікелей қатысты материалдардың үлесі «Forbes Kazakhstan» басылымымен шамалас (20%-22%) екенін көрсетеді (3-сурет).

3-сурет. Білім беру тақырыбының қамтылуы:
«Forbes Kazakhstan» VS. «The Japan Times»

Екі басылым да халықаралық білім беру бағдарламалары, шетелде оқу мүмкіндіктері, шетелдік студенттерді қабылдау және тілдік дайындық мәселелеріне ерекше назар аударады. Алайда, мақалалар сипаты айтарлықтай ерекшеленеді (4-сурет). «Forbes Kazakhstan» журналында халықаралық білім туралы мақалалардың басым бөлігі позитивті (81%), себебі олар негізінен студенттерге жаңа мүмкіндіктерді, стипендиялар мен серіктестік бағдарламаларды көрсетуге бағытталған. Ал «The Japan Times» газетінде

«Forbes Kazakhstan» журналымен салыстырғанда негативті мақалалар үлесі жоғары (41%), өйткені бұл басылым шетелдік студенттер басынан өткеруі мүмкін қиындықтар (қаржылық мәселелер, тілдік барьер, визалық шектеулер) туралы жиі жазады (4-сурет).

4-сурет. «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» мақалаларының сипаты

«Forbes Kazakhstan», негізінен, «Қалай оқуға түсуге болады?», «Қандай халықаралық білім беру бағдарламалары бар?», «Білім алушыларда қандай мүмкіндіктер бар?» деген сұрақтарға жауап берсе, «The Japan Times» «Жапониядағы шетелдік студенттердің жағдайы қандай?» және «Шетелдегі жапондық студенттердің жағдайы қандай?» деген мәселелерді көтереді.

«Forbes Kazakhstan» – кәсіпкерлікке және экономикалық мүмкіндіктерге бағытталған басылым. Қазақстандағы халықаралық білім беру бағдарламалары көбінесе табысты кәсіпкерлер мен мемлекет тарапынан қолдау табады (мәселен, мақалалардың бірінде Павел Дуров пен Айдын Рахимбаевтың ауыл оқушыларына грант бөлуі туралы жазылған), сондықтан мақалалар көбіне позитивті сипатта жазылады (Ахметова, 2024).

Ал «The Japan Times» халықаралық және әлеуметтік мәселелерге баса назар аударатындықтан, мақала авторлары білім беру саласындағы мәселелер мен сын-қатерлерді де көтереді. Бұл, әсіресе, студенттерге қойылатын жаңа талаптар, университеттердің қаржылық қиындықтары және иммиграциялық саясаттың қатаңдауы сияқты мәселелерде көрінеді.

«The Japan Times» басылымындағы материалдардың «Forbes Kazakhstan» журналына қарағанда аналитикалық әрі сыни сипатта берілуі тек редакциялық саясатпен ғана шектелмейді. Ғылыми зерттеулерде халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысатын жастардың жаңа ортаға бейімделуі әрдайым жеңіл бола бермейтіні атап өтіледі. «Adaptive journeys: Accelerating cross-cultural adaptation through study tours» атты зерттеу жұмысында халықаралық білім беру бағдарламаларының қатысушылары тілдік кедергілерге, әлеуметтік оқшаулануға және эмоционалдық қиындықтарға жиі кезігетіні, соның салдарынан олардың қабылдаушы қоғамға толыққанды кірігуі күрделене түсетіні баяндалады. Осыған байланысты масс-медиа халықаралық білім беру бағдарламаларының оң имиджін қалыптастырумен қатар, студенттерді ықтимал

тәуекелдер мен шектеулер туралы хабардар ететін ескерту және ағартушылық функцияны да назардан тыс қалдырмауы тиіс (Forbes.kz, 2025).

Бұл талаптар журналистік қызметтің кәсіби-этикалық негіздерімен де тығыз байланысты. Атап айтқанда, SPJ этика кодексінің негізгі қағидалары шындықты жан-жақты әрі расталған түрде жеткізуді, ықтимал зиянды барынша азайтуды және қоғам алдында жауапкершілік алуды көздейді. Аталған ұстанымдар журналистен деректерді мұқият тексеруді, дереккөздерге зиян келтірмеуді және аудиториямен ашық диалог орнатуды талап етіп, кәсіби адалдық пен қоғамдық сенімді қамтамасыз етеді (Akimoto, 2024; 178).

Контент ұсыну форматының ерекшеліктерін анықтау үшін университеттердің халықаралық мойындалуға ұмтылысы көрініс тапқан «Forbes Kazakhstan» журналындағы «КБТУ: образование, признанное международным сообществом» және «The Japan Times» газетіндегі «Can Japan boost its foreign student count to 400,000?» мақалаларына салыстырмалы талдау жасалды. Мақалалардан «The Japan Times» нақты деректерге, сарапшылар пікіріне және мемлекеттік стратегияға негізделген аналитикалық тәсілді қолданатынын, ал «Forbes Kazakhstan» университет туралы тек жарнамалық мақала форматында ақпарат бергенін байқай аламыз. Екі мақала да статистикалық деректерді келтіреді. Алайда, осы мақалаларды талдау негізінде «The Japan Times» қарастырылып отырған жағдайға неғұрлым кешенді көзқарас ұсынса, «Forbes Kazakhstan» университеттің маркетингтік стратегиясына көбірек бағытталған деп айтуға болады.

Сондай-ақ, «Forbes Kazakhstan» мен «The Japan Times» басылымдарының материалдарына жүргізілген контент талдау ең жиі аталған елдер мен халықаралық білім беру бағдарламаларын анықтауға мүмкіндік берді. «Forbes Kazakhstan» жарияланымдарында АҚШ, Канада, Ұлыбритания, Германия, Қытай, Түркия және Ресей елдері жиі аталады. Сонымен қатар, «Болашақ» бағдарламасы, қос дипломдық бағдарламалар, «IB DP» халықаралық бакалавриат, «Erasmus+», «МБА» және «Chevening» секілді нақты білім беру бастамалары кеңінен талқыланады. Мысалы, «Студенты Нархоза смогут получить диплом топового британского вуза из Russell Group», «Что такое двойной диплом и какие преимущества он даёт казахстанским студентам», «Университет Нархоз и ESMT Berlin заключили соглашение о стратегическом партнёрстве» мақалаларында қос диплом бағдарламасы жиі аталған. Сонымен бірге, «Forbes Kazakhstan» жарияланымдарында әлемнің ең үздік университеттеріне түсуге даярлайтын «Iqanat», «Мирас», «Haileybury» мектептері туралы жиі сөз қозғалып, қазақстандықтардың әлемдегі ең үздік жоғары оқу орындарында сапалы білім алуын қолдайтын кәсіпкерлер саны едәуір көп екені байқалды. Олардың қатарында Айдын Рахимбаев, Асқар Алшынбаев, Арманжан Байтасов, Серік Төлбасы, Исламбек Салжанов, Тимур Турлов және де басқа кәсіпкерлер өз үлестерін қосуда. Мақалаларда халықаралық ынтымақтастықтың өркендеуіне септігін тигізетін үздік жоғары оқу орындары ретінде ҚБТУ, Нархоз университеттері ерекше аталады.

Ал «The Japan Times» басылымында, негізінен, АҚШ, Қытай, Вьетнам және Швейцария жиі аталатын елдер қатарына кіреді. Газетте бұл елдердегі білім беру жүйесіндегі өзгерістер және олардың білім алушыларға әсері, шетелдік студенттердің жағдайы және халықаралық ынтымақтастық тақырыптары талқыланады. Бірақ, бұл басылымда білім беру бағдарламалары нақты атаулармен көрсетілмейді, тек жалпы сипатта ғана қарастырылады. Кейбір мақалаларда білім беру саласындағы саясаткерлер мен шенеуніктердің рөлі мен мәлімдемелері талқыланады. Мысалы, мақалалардың бірінде

Жапонияның білім министрі Масахито Морияма, Қытайдың білім министрі Хуай Цзиньпэн және Оңтүстік Кореяның вице-премьері әрі білім министрі Ли Джунхонның білім беру саласындағы цифрландыру және жастар арасындағы алмасуды нығайту мәселесі бойынша Сеулде өткен кездесуі туралы баяндалады.

Осы тұрғыдан алғанда, «Forbes Kazakhstan» әрхалықаралық білім беру бағдарламасына қатысты нақты және егжей-тегжейлі ақпарат ұсына отырып, қазақстандық студенттер үшін бағдарламалардың маңыздылығына ерекше назар аударады. Ал «The Japan Times» басылымында нақты бағдарламаларға қатысты ақпарат үстіртін қамтылады.

Халықаралық білім беру бағдарламалары туралы аудитория алдында объективті әрі сенімді түсінік қалыптастыру үшін әр бағдарлама жөнінде толық, нақты әрі шынайы ақпарат ұсынылуы қажет, соның ішінде медиаплатформалар қатысушылардың нақты тәжірибесіне негізделген оқиғаларды қамтығаны жөн. Бұл орайда, ғылыми зерттеулер халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысу студенттердің кәсіби дағдыларын, жаһандық ойлау қабілетін және мәдениетаралық құзыреттілігін дамытуға ықпал ететінін айғақтайды. Мысалы, «The Impact of a Global Mobility Program: The Lenses of «Future Self» and «Realised Self» атты зерттеу жұмысында халықаралық деңгейде білім алу студенттер үшін аса маңызды тәжірибе болып табылатынын, олардың жаһандық деңгейде белсенді азаматтар әрі болашақ көшбасшылар ретінде қалыптасуына әсер ететінін атап өтеді.

Зерттеуде пайдаланылған «Future Self» және «Realised Self» ұғымдары қатысушылардың бағдарламаға дейінгі үміттері мен бірнеше жылдан кейінгі нәтижелерін салыстыра отырып, олардың тұлғалық және кәсіби дамудағы өзгерістерін талдауға жол ашады.

Авторлар ғылыми еңбекте жартылай құрылымдалған сұхбат пен контент-талдау әдістерін қолданған. Бұл сапалық әдістер халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысудың студенттер үшін мансаптық даму, білім алу, тілдік дағдыларды жетілдіру, әлеуметтік капитал мен кәсіби байланыстарды қалыптастыру, сондай-ақ мәдени сананы арттыру сияқты негізгі қырларын анықтауға мүмкіндік берді.

Қатысушылар шетелде оқу тәжірибесі арқылы жаңа достар, әріптестер мен оқытушылар желісін қалыптастырып, шет тілдерінде еркін қарым-қатынас жасауға және мәдени айырмашылықтарға төзімділік пен түсіністік танытуға мүмкіндік алғандарын атап өтті.

Зерттеу нәтижелері бұқаралық ақпарат құралдарының халықаралық білім беру бағдарламалары туралы ақпаратты жариялау барысында студент бейнесін жаһандық құзыретті, мәдени тұрғыда саналы әрі кәсіби тұрғыда дайын тұлға ретінде қалыптастыратынын көрсетеді. Осылайша, «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарының контенті халықаралық білім беру мүмкіндіктері туралы ақпарат беріп қана қоймай, студенттердің санасында «болашақтағы мен» ұғымының қалыптасуына ықпал етіп, олардың жеке және кәсіби дамуына қатысты күтілімдерін арттырады деген тұжырым жасауға болады. Бұл тұжырым Harbon L. және Liu C. зерттеуінде айтылған жаһандық академиялық ұтқырлықтың тұлға мен мансапқа ұзақ мерзімді әсері туралы ғылыми қорытындылармен толық сәйкес келеді.

Осыған байланысты медиаплатформаларға халықаралық білім беру бағдарламаларына қатысқан студенттердің тәжірибесіне негізделген сторителлинг тәсілін кеңінен қолдану ұсынылады. Нақты өмірлік тәжірибелерге сүйенген мұндай баяндау форматы

жастар аудиториясы алдында ұсынылатын ақпараттың сенімділігін арттырып қана қоймай, халықаралық білім алудың практикалық маңызын айқындау арқылы оның тартымдылығын күшейтуге мүмкіндік береді.

Қорытынды

Жүргізілген контент талдау «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарының халықаралық білім беру мәселелерін әртүрлі аспектіде қарастыратынын көрсетті. Контент-анализ нәтижелері болжамдарды толығымен растағанын және келесі жайттарды анықтауға мүмкіндік бергенін атап өткен жөн:

1. «Forbes Kazakhstan» және «The Japan Times» басылымдарындағы халықаралық білім беру бағдарламаларының масс-медиадағы бейнесі, расымен, салыстырмалы түрде өзгешеленеді.

2. «The Japan Times» газетінде білім беру тақырыбы кеңірек қамтылған, алайда зерттеу тақырыбына тікелей қатысты материалдардың үлесі «Forbes Kazakhstan» журналымен шамалас.

3. «Forbes Kazakhstan» журналында білім беру саласы бойынша 95 мақала жарияланған, оның ішінде тек 21-і (22,1%) тікелей зерттеу тақырыбына қатысты. Бұл көрсеткіш қазақстандық медиада халықаралық білім беру бағдарламаларына орташа деңгейдегі қызығушылық бар екенін көрсетеді.

4. «Forbes Kazakhstan» журналында халықаралық білім беру бағдарламалары туралы мақалалардың басым бөлігі оң сипатта жарияланған және мақалалар негізінен, студенттер үшін жаңа мүмкіндіктерді, стипендиялар мен серіктестік бағдарламаларды кеңінен насихаттауға бағытталған. Бұл олардың қоғамда оң имиджін қалыптастыратынын аңғартады. Ал «The Japan Times» мақалаларында керісінше, шетелдік студенттердің кездесетін қиындықтары мен білім беру жүйесіндегі күрделі мәселелер туралы сөз жиі қозғалады.

5. «The Japan Times» мақалалары көбінесе аналитикалық форматта жарияланады. Басылым нақты мәліметтер, сарапшылар пікірі және мемлекеттік стратегиялар арқылы мәселелерді кеңінен қарастырады. Ал «Forbes Kazakhstan», негізінен, маркетингтік бағытқа бейімделген, журнал көбінесе жекелеген университеттер мен студенттердің жетістіктеріне назар аударады.

Халықаралық білім беру бағдарламаларының оң имиджін қалыптастыру – Қазақстан үшін маңызды міндеттердің бірі екені айқын, өйткені бұл еліміздің ғылыми әлеуетін дамытып, халықаралық академиялық байланыстарды күшейтуге және білікті мамандарды даярлауға ықпал етеді.

Алайда, бағдарламалардың тек оң қырларын ғана көрсету жеткіліксіз, халықаралық бағдарламаларға қатысатын азаматтардың толық әрі шынайы ақпарат алуына жағдай жасау үшін олардың теріс аспектілері де жариялануы тиіс. Бұл, біріншіден, студенттер мен ата-аналардың саналы таңдау жасауына көмектеседі. Екіншіден, мүмкін болатын тәуекелдер – қаржылық мәселелер, шетелде бейімделу және жұмысқа орналасу қиындықтары сияқты факторлар ашық талқыланса, сондай-ақ ұсынылатын контент тек жаңалықтық материалдармен шектелмей, терең аналитикалық зерттеулерді де қамтыса, мәселелерді шешу стратегияларын әзірлеуге жол ашылар еді. Үшіншіден, тек жағымды ақпарат беру қоғамда жалған үміт қалыптастыруы мүмкін, ал оның салдары білім алушылардың өміріне кейін теріс әсер етуі әбден ықтимал.

Сондықтан масс-медиа, оның ішінде «Forbes Kazakhstan» іскерлік басылымы, халықаралық білім беру бағдарламаларын жан-жақты талдауы керек: жетістіктерді дәріптеу маңызды, бірақ кемшіліктер мен ықтимал қауіптер туралы да ақпарат беру – масс-медиадың жауапкершілік тұрғысынан негізгі міндеттерінің бірі. Кең көлемді және ақиқатқа негізделген ақпарат ұсыну үшін халықаралық білім беру бағдарламаларына тікелей қатысқан студенттердің шынайы тәжірибелері туралы баяндауға болады, бұл болашақ қатысушылар мен олардың ата-аналары үшін құнды ақпарат көзі болуы мүмкін. Қатысушылардың шынайы тәжірибелері танымдық және практикалық маңызы бар мәліметтерді қамтып, бағдарламаға қатысу үдерісін жан-жақты түсінуге мүмкіндік береді. Аталған ұсыныстар Қазақстандағы білім беру саласының шынайы дамуына, сапалы реформалардың жүзеге асуына және қоғамның дұрыс ақпараттандырылуына жол ашады.

Авторлардың қосқан үлесі:

Болатова Г. Ж. – хат-хабар авторы, әдебиетпен жұмыс, негізгі бөлімді жазу, материалдарды жинау.

Мульткаман Н. Т. – материалды өңдеу, мақаланы техникалық талапқа сай рәсімдеу

Әдебиеттер тізімі:

Акимото, Д. (2024) Can Japan boost its foreign student count to 400,000? [Онлайн] Қолжетімді: <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2024/07/08/japan/japan-universities-foreign-students-increase/> (қаралған күні: 20.02.2025).

Акимото, Д. (2024) Japan, China and South Korea to promote exchanges among future generations. [Онлайн] Қолжетімді: <https://www.japantimes.co.jp/news/2024/06/16/japan/politics/japan-south-korea-china-education-meet/> (қаралған күні: 20.02.2025).

Ахметова, Я. (2024) Что такое двойной диплом и какие преимущества он даёт казахстанским студентам. [Онлайн] Қолжетімді: <https://forbes.kz/articles/chto-takoe-dvoynoy-diplom-i-kakie-preimushchestva-on-dayot-kazahstanskim-studentam-dc65c4> (қаралған күні: 20.02.2025).

Булатбаева, А.А. and Мынбаева, А.К. (2013) Контент-анализ казахстанских интернет-сайтов по образовательной политике. Вестник КазНУ. Серия «Педагогические науки», 2(39), p. 29.

Джонбекова, Д., Серкова, Е., Керимкулова, С., Джумакулов, З., Спаркс, Дж. and Руби, А. (2022) Международное образование и вклад в развитие своей страны: опыт выпускников государственных стипендиальных программ Казахстана. SDU Bulletin: Social Sciences, 4(61).

Forbes Kazakhstan журналы. [Онлайн] Қолжетімді: <https://forbes.kz/category/education> (қаралған күні: 20.02.2025).

The Japan Times журналы. [Онлайн] Қолжетімді: <https://www.japantimes.co.jp/search?query=education§ion=all&content=keywords&qsort=newest&pgno=1> (қаралған күні: 20.02.2025).

Киреева, З.А. (құраст.) (2014) Методы психологического исследования. Курган: Изд-во Курганского гос. ун-та, 187 с.

Neuman, W. L. (2013) Social research methods: Qualitative and quantitative approaches (7th ed.). Pearson Education Limited.

Панченко, Т. (2024) Павел Дуров оплатит учёбу детям из аулов в школе Айдына Рахимбаева. [Онлайн] Қолжетімді: <https://forbes.kz/articles/pavel-durov-oplatit-uchyobu-detyam-iz-aulov-v-shkole-aydyna-rahimbaeva> (қаралған күні: 20.02.2025).

Покровская, Е. М. and Райтина, М. Ю. (2022) Academic mobility as an organizational mechanism of intercultural interaction. XXI International Scientific and Methodological Conference on Modern Education, Tomsk State University of Control Systems and Radioelectronics, pp. 1–3.

Пресс служба КБТУ (2024) КБТУ: образование, признанное международным сообществом. [Онлайн] Қолжетімді: <https://forbes.kz/articles/kbtu-obrazovanie-priznannoe-mezhdunarodnym-soobshestvom-088223> (қаралған күні: 20.02.2025).

Қазақстанның шетелде оқитын студенттерінің динамикасы. [Онлайн] Қолжетімді: <http://data.uis.unesco.org/index.aspx?queryid=3807> (қаралған күні: 17.02.2025).

Редакция Forbes.kz (2024) Студенты Нархоза смогут получить диплом топового британского вуза из Russell Group. [Онлайн] Қолжетімді: https://forbes.kz/articles/studentyi_narhoza_cmogut_poluchit_diplom_topovogo_britanskogo_vuza_iz_russell_group (қаралған күні: 20.02.2025).

Редакция Forbes.kz (2024) Университет Нархоз и ESMT Berlin заключили соглашение о стратегическом партнёрстве. [Онлайн] Қолжетімді: https://forbes.kz/articles/universitet_narhoz_i_esmt_berlin_zaklyuchili_soglashenie_o_strategicheskom_partnerstve (қаралған күні: 20.02.2025).

Салапаева, У. (2021) Как Forbes Kazakhstan отметил свой юбилей. [Онлайн] Қолжетімді: https://forbes.kz/articles/yubiley_10 лет (қаралған күні: 18.02.2025).

Timonen, M. T. E. (2020) Between power and protest: The Japan Times and Anpo-protests in 1960 (Master's thesis). University of Helsinki.

Загвоздкина, Е. Г. (2023) Forbes. Большая российская энциклопедия: научно-образовательный портал. [Онлайн] Қолжетімді: <https://bigenc.ru/c/forbes-dbb6e1/?v=8733136> (қаралған күні: 17.02.2025).

Г.Ж. Болатова^{1*}, Н.Т. Мулькаман²

^{1,2}Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Имидж международных образовательных программ в масс-медиа: контент-анализ статей Forbes Kazakhstan и The Japan Times

Аннотация. В данной статье проводится анализ представления международных образовательных программ в медиапространстве Казахстана и Японии через сравнение контента журнала Forbes Kazakhstan и газеты The Japan Times. На сегодняшний день эти программы играют ключевую роль не только в сфере образования, но и в инновационном развитии стран, а также в повышении человеческого капитала. Масс-медиа оказывает существенное влияние на формирование образовательной политики. В рамках контент-анализа исследуется, как международные образовательные программы представлены в изданиях ForbesKazakhstan и TheJapanTimes, а также анализируются их тематическая направленность, тональность (положительный, отрицательный) и воздействие на общество. Анализ охватывает публикации, связанные с образовательными возможностями, международным сотрудничеством и программами обучения за рубежом. Результаты исследования позволяют выявить образ международных образовательных программ в журнале ForbesKazakhstan и, на основе сравнения с материалами The Japan

Times, предложить рекомендации по совершенствованию образовательной политики и улучшению имиджа этих программ.

Ключевые слова: Forbes Kazakhstan, The Japan Times, масс-медиа, контент-анализ, международные образовательные программы, имидж, общественное мнение.

G.Zh. Bolatova^{1*}, N.T. Mulkaman²

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Image of International Education Programs in Mass Media: Content Analysis of Forbes Kazakhstan and The Japan Times Articles

Abstract. This article analyzes the representation of international educational programs in the media space of Kazakhstan and Japan by comparing the content of Forbes Kazakhstan magazine and The Japan Times newspaper. Today, these programs play a key role not only in education, but also in the innovative development of the countries, as well as in the increase of human capital. The mass media have a significant impact on the formation of educational policy. The content analysis explores how international educational programs are presented in Forbes Kazakhstan and The Japan Times, analyzing their thematic focus, tone (positive, negative), and impact on society. The analysis covers publications related to educational opportunities, international cooperation and study abroad programs. The results of the study make it possible to identify the image of international educational programs in Forbes Kazakhstan magazine and, based on the comparison with the materials of The Japan Times, to offer recommendations for improving educational policy and improving the image of these programs.

Keywords: Forbes Kazakhstan, The Japan Times, mass media, content analysis, international educational programs, image, public opinion.

References

Akimoto, D. (2024) Can Japan boost its foreign student count to 400,000? [Online] Available at: <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2024/07/08/japan/japan-universities-foreign-students-increase/> (Accessed: 20 February 2025).

Akimoto, D. (2024) Japan, China and South Korea to promote exchanges among future generations. [Online] Available at: <https://www.japantimes.co.jp/news/2024/06/16/japan/politics/japan-south-korea-china-education-meet/> (Accessed: 20 February 2025).

Akhmetova, Ya. (2024) Chto takoe dvoynoy diplom i kakie preimushchestva on dayot kazakhstanskim studentam [What is a double degree and what advantages does it give to Kazakhstani students]. [Online] Available at: <https://forbes.kz/articles/chto-takoe-dvoynoy-diplom-i-kakie-preimushchestva-on-dayot-kazakhstanskim-studentam-dc65c4> (Accessed: 20 February 2025). [In Russian]

Bulatbayeva, A.A. and Mynbayeva, A.K. (2013) Kontent-analiz kazakhstanskikh internet-saytov po obrazovatel'noy politike [Content analysis of Kazakhstani websites on educational policy]. Vestnik KazNU. Seriya «Pedagogicheskie nauki», 2(39), p. 29. [In Russian]

Dzhonbekova, D., Serkova, E., Kerimkulova, S., Dzhumakulov, Z., Sparks, J. and Rubi, A. (2022) Mezhdunarodnoe obrazovanie i vklad v razvitie svoey strany: opyt vypusnikov gosudarstvennykh stipendial'nykh programm Kazakhstana [International education and contribution to the development of one's country: experience of graduates of state scholarship programs of Kazakhstan]. SDU Bulletin: Social Sciences, 4(61). [In Russian]

Forbes Kazakhstan (2025) Forbes Kazakhstan zhurnaly [Forbes Kazakhstan magazine]. [Online] Available at: <https://forbes.kz/category/education> (Accessed: 20 February 2025). [In Russian]

Forbes.kz Editorial (2024) Studenty Narkhoza smogut poluchit' diplom topovogo britanskogo vuza iz Russell Group [Narkhoz students will be able to receive a diploma from a top British university from the Russell Group]. [Online] Available at: https://forbes.kz/articles/studentyi_narkhoza_cmogut_poluchit_diplom_topovogo_britanskogo_vuza_iz_russell_group (Accessed: 20 February 2025). [In Russian]

Forbes.kz Editorial (2024) Universitet Narkhoz i ESMT Berlin zaklyuchili soglashenie o strategicheskoy partnerstve [Narkhoz University and ESMT Berlin concluded a strategic partnership agreement]. [Online] Available at: https://forbes.kz/articles/universitet_narkhoz_i_esmt_berlin_zaklyuchili_soglashenie_o_strategicheskoy_partnerstve (Accessed: 20 February 2025). [In Russian]

KBTU Press Service (2024) KBTU: obrazovanie, priznannoe mezhdunarodnym soobshchestvom [KBTU: education recognized by the international community]. [Online] Available at: <https://forbes.kz/articles/kbtu-obrazovanie-priznannoe-mezhdunarodnym-soobshchestvom-088223> (Accessed: 20 February 2025). [In Russian]

Kireeva, Z.A. (comp.) (2014) Metody psikhologicheskogo issledovaniya [Methods of psychological research]. Kurgan: Izd-vo Kurganskogo gos. un-ta. [In Russian]

Neuman, W. L. (2013) Social research methods: Qualitative and quantitative approaches (7th ed.). Pearson Education Limited.

Panchenko, T. (2024) Pavel Durov oplatit uchyo'bu detyam iz aulov v shkole Aydyna Rakhimbayeva [Pavel Durov will pay for the tuition of children from villages at Aydyn Rakhimbayev's school]. [Online] Available at: <https://forbes.kz/articles/pavel-durov-oplatit-uchyobu-detyam-iz-aulov-v-shkole-aydyna-rahimbaeva> (Accessed: 20 February 2025). [In Russian]

Pokrovskaya, E. M. and Raitina, M. Y. (2022) Academic mobility as an organizational mechanism of intercultural interaction. In: XXI International Scientific and Methodological Conference on Modern Education. Tomsk State University of Control Systems and Radioelectronics, pp. 1–3.

Qazaqstannyng shetelde oqityn studentterining dinamikasy [Dynamics of Kazakhstani students studying abroad] (2025). [Online] Available at: <http://data.uis.unesco.org/index.aspx?queryid=3807> (Accessed: 17 February 2025). [In Kazakh]

Salapaeva, U. (2021) Kak Forbes Kazakhstan otmetil svoj yubiley [How Forbes Kazakhstan celebrated its anniversary]. [Online] Available at: https://forbes.kz/articles/yubiley_10_let (Accessed: 18 February 2025). [In Russian]

The Japan Times (2025) The Japan Times zhurnaly [The Japan Times journal]. [Online] Available at: <https://www.japantimes.co.jp/search?query=education§ion=all&content=keywords&qsort=newest&pgno=1> (Accessed: 20 February 2025).

Timonen, M. T. E. (2020) Between power and protest: The Japan Times and Anpo-protests in 1960 (Master's thesis). University of Helsinki.

Zagvozdskina, E. G. (2023) Forbes. Bol'shaya rossiyskaya entsiklopediya: nauchno-obrazovatel'nyy portal [Forbes. Great Russian Encyclopedia: scientific and educational portal]. [Online] Available at: <https://bigenc.ru/c/forbes-dbb6e1/?v=8733136> (Accessed: 17 February 2025). [In Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Болатова Г.Ж. – хат-хабар авторы, филология ғылымдарының кандидаты, журналистика және әлеуметтік ғылымдар факультетінің доценті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 010008, Астана, Қазақстан.

Мұлькаман Н. Т. – баспа және баспа ісі кафедрасының магистранты, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 010008, Астана, Қазақстан.

Information about authors:

Bolatova G. Zh. – corresponding author, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Faculty of Journalism and Social Sciences, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 010008, Astana, Kazakhstan.

Mulkaman N. T. – Master's students, Department of Journalism and Mass Communication, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 010008, Astana, Kazakhstan.

Сведения об авторах:

Болатова Г. Ж. – автор для корреспонденции, кандидат филологических наук, доцент факультета журналистики и социальных наук, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 010008, Астана, Казахстан.

Мұлькаман Н. Т. – магистрант кафедры печати и издательского дела, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 010008, Астана, Казахстан.